PUBLIKÁCIE ministerstva pre sjednotenie zákonov a organizácie správy
VĚSTNÍK.

Ministerský tajemník Antonín Hons:

Policejní dozor.

(Studie de lege ferenda.)

I.

K zabezpečovacím opatřením proti nebezpečným osobám náleží mezi jiným též instituce policejního dozoru. Instituce tato — zejména podle říš. zákona z r. 1873 — je v podstatě značným zásahem do osobní svobody jednotlivce, zrovna tak, jako vypovídací právo obce, o němž jsem pojednal předešle[1]), a proto dlužno i zde při budoucí úpravě říditi se duchem naší ústavy, odpovídajícím názorům doby moderní. Po této stránce nutno pak vůbec považovati za nejvyšší povinnost, aby veškero zákonodárství, zejména to, jež se dotýká svobod, zaručených občanům ústavní listinou, bylo co nejdříve uvedeno v soulad s intencemi nové doby a ústavní listiny. Proto není zcela bez příčiny, jestliže po vypovídacím právu obce a policejním vyhoštění, jemuž předcházelo již dříve pojednání o unifikaci hnaneckých předpisů[2]), přecházíme ihned k policejnímu dozoru. Tento souvisí — jak seznáme z dalšího — dosti úzce z ostatními již uvedenými institucemi, byť by to bylo jen nepřímo, a nezbude tudíž, nežli při nové úpravě těchto pomýšleti zároveň na zásady, jež budou ovládati příští úpravu policejního dozoru.

V tomto směru nelze zajisté již na dlouhou dobu odkládati alespoň sjednocení příslušných předpisů k řádné zákonné úpravě, poněvadž právě ta okolnost, že se zde jedná o ústavně zaručené svobody občanů, nesnese, aby jedna část státních občanů podléhala jiným možnostem omezení než-li druhá. Toto sjednocení pak vyvolá přirozeně snahu po nové úpravě vůbec. Ježto pak musí býti vždy a všude první povinností a snahou, aby omezování ústavně zaručených svobod občanů stlačeno bylo pokud možná na nejnižší míru, nezbytnou v zájmu státu a jednotlivých občanů, naskytne se při nové úpravě zajisté i otázka, zda vůbec, po případě do jaké míry jest nám instituce policejního dozoru potřebí. Teprve po rozřešení této nejdůležitější a zásadní otázky možno přikročiti k ostatním podřadnějším.

---

[1]) Číslo 4—6. »Právneho obzoru«.

[2]) Věstník ministerstva vnitra, roč. IV., č. 4. a 7.

Především je nutno stručně se zmíniti o stavu dosavadním, jak se nám jeví podle zákonodárství platného v Čechách, na Morave a ve Slezsku na jedné a na Slovensku a v Podkarpatské Rusi na druhé straně.

II.

Policejní dozor jako omezení osobní svobody je opatření, jímž se některá osoba staví pod dohled orgánů policejních s právními účinky jednak povahy positivní jednak negativní.

A. Podle práva platného dosud v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, zákon ze dne 10. května 1873, č. 108. ř. z. (§§ 3.—9., 11., 20.) jsou právními účinky povahy positivní povinnost ke hlášení (přestěhování nutno hlásiti téhož dne, kdy se stalo), povinnost k podávání zpráv na vyzvání úřadu čím se osoba zaměstnává, čím se živí nebo jaký má výdělek a s kterými osobami se stýká a konečně povinnost k trpění úřadem nařízených prohlídek domovních a osobních v každé době.

Negativní povahy je ustanovení, že postavení pod policejní dozor nesmí býti určeno na delší dobu nežli tři léta ode dne, kdy byla osoba z trestu propuštěna (podmínky prodloužení trvajícího policejního dozoru stanoví § 11. cit. zák.), dále zákaz zdržování se v určitém obvodu, místě[3]), nebo naopak zákaz opuštění určitého místa (konfinace) bez dovolení úřadu. Konečně může býti zakázána osobě postavené pod policejní dohled účast na jistých shromážděních, návštěva určitých místností, a může jí též býti nařízeno, že nesmí obydlí svého opouštěti v čas noční nebo v případě shluku neobyčejného množství lidí.

Vyjma ustanovení § 9. lit. b) jsou všechna ostatní opatření disposičním právem úřadu, který je ku provádění dozoru příslušným.

Ku postavení pod policejní dozor může dojíti jen v bezprostředním spojení se soudně vyřčeným trestem, a to jen v určitých, v zákoně taxativně vypočtených případech potrestání.

Možnost postavení určité osoby pod policejní dohled vysloví trestní soud rozhodující ve věci hlavní, skutečné však provedení či usnesení na vlastním opatření přísluší policejnímu, resp. politickému úřadu I. stolice, za spolupůsobení obecního starosty, který je povinen spoludohlížeti na takové osoby a vykonávati všechna nařízení úřadu k tomu se vztahující. Vyřkne-li soud, že někdo může býti dán do donucovací pracovny, je tím zároveň řečeno, že může býti postaven též pod policejní dohled.

Nedodržování omezení stanovených úřadem osobě postavené pod policejní dohled trestá se soudně.

Kdy může soud vysloviti možnost postavení pod policejní dohled stanoveno je v prvé řadě v § 4. cit. zákona. Je to v případech odsouzení pro falšování úvěrních papírů, pro falšování mince nebo pro nějaký trestný čin proti cizímu majetku k delšímu než šestiměsíčnímu trestu na svobodě nebo několikrát ke kratšímu trestu a v případech odsouzení pro tuláctví, pokud osoby ty jsou majetku nebezpečnými.

Kromě toho může býti vyslovena možnost postavení pod policejní dohled též při specielních zákonech, jak tomu je při odsouzeních podle

[3]) Tento zákaz nemůže se však vztahovati na obec domovskou.

§§ 3., 4., 5., 6. a 8. zákona o třaskavinách (§ 11. zákona ze dne 27. května 1885, č. 134. ř. z. v autentickém znění dle přílohy k zákonu ze dne 19. března 1923, č. 50. Sb. z. a n. na ochranu republiky).[4])

Rovněž v § 21., odst. 2., zákona ze dne 17. října 1919, č. 568. Sb. z. a n. o trestání válečné lichvy setkáváme se s ustanovením, že soud odsuzuje pro zločin nebo přečin předražování, může vysloviti, že dává pachatele pod policejní dozor[5]). Provedení tohoto soudního výroku náleží podle § 36. prováděcího nařízení k citovanému zákonu ze dne 11. listopadu 1919, č. 597. Sb. z. a n., politickým úřadům podle dosud platných předpisů.

Od toho policejního dozoru liší se poněkud ochranný dozor podle §§ 4., 11., odst. 2., 17., 21., odst. 3., zákona ze dne 17. října 1919, čís. 562. Sb. z. a n., o podmíněném odsouzení a o podmíněném propuštění, jehož ustanovení platí na Slovensku a v Podkarpatské Rusi na místo dosavadních předpisů i v trestním řízení před úřadem správním jako úřadem policejním (§ 22. cit. zák.). Soud může totiž dáti podmíněně odsouzeného nebo podmíněně propuštěného na dobu zkušebnou pod ochranný dozor a může mu uložiti obmezení co do místa pobytu a způsobu života. Z toho je patrno, že svými účinky by se tento dozor dal do jisté míry zařaditi do policejního dozoru, ale ovšem jsou účinky ty daleko mírnější, jejich forma a způsob provádění dozoru daleko přijatelnější a snesitelnější, nežli u policejního dozoru a pak je tu ten hlavní rozdíl, že ochranný dozor vykonává okresní soud, v jehož obvodě se provinilec zdržuje trvale a to zvláštním důvěrníkem, který se řídí pokyny soudu. Podrobnosti tohoto dozoru stanoveny jsou v prováděcím nařízení ze dne 11. listopadu 1919, č. 598. Sb. z. a n. (§§ 12., 26., 27., 33., 35., 36., 43.). Pro naši látku spadá sem toto nařízení svým § 5., dle něhož nemá býti v rozhodnutí o podmíněném odkladu trestu činěna zmínka o trestech vedlejších a opatřeních zabezpečovacích jako na př. o dohledu policejním, z čehož je zvláště patrno, že se tu jedná o dvě opatření různého druhu.

Krátce možno prostě konstatovati, že kromě případů v zákoně stanovených nemůže jinak k uvedeným opatřením dojíti, poněvadž by to bylo v odporu s ústavním zákonem o ochraně svobody osobní, domovní a tajemství listovního ze dne 9. dubna 1920, č. 293. Sb. z. a n.

B. Jinak má se věc však na Slovensku a v Podkarpatské Rusi.

Dr. Kmety[6]) uvádí o preventivní činnosti policie toto: »Hlavní zásadou práva veřejné policie jest, že v případě odůvodněného podezření má býti vůle zákonu odporující zbavena možnosti vykonati něco trestného a pomocných prostředků k tomu sloužících. Předvedení, zatýkání, domovní prohlídka, zabavování nebezpečných nástrojů, odkázání do místa příslušnosti neb vyhoštění, postavení pod policejní dozor jsou akty policie nejcitelněji působící.«

---

[4]) Tímto zákonem rozšířena (§ 43.) sice zároveň platnost zákona o třaskavinách na Slovensko a Podkarpatskou Rus, avšak s výjimkou ustanovení o policejním dohledu (§ 11. zák. o třaskavinách).

[5]) Od toho dlužno líšiti dozor na výkon živnosti podle § 19., odst. 2., cit. zák. a §§ 33.—35. cit. prováděcího nařízení.

[6]) Dr. Kmety »Uherské právo správní a finanční«, 1911, § 125.

Mluví se tu tedy o policejním dozoru avšak dlužno především míti na paměti, že tento jako vedlejší trest uherský trestní zákon nezná. Jinak však postavení pod policejní dohled náleží ovšem do právního oboru úřadu policejního a možno takový dozor nařídíti kdykoliv bez vydání zvláštního rozhodnutí (nař. č. 6869/1907 B. M.), jenže nelze tu přikročiti k nějakému omezování osobní svobody, nýbrž jde tu vlastně o jakýsi druh pouhého »pozorování« (nař. č. 119.360/1907 B. M.) Toto pozorování je však generelní a zásadní povinností policie, takže jde tu pak v tom kterém případě o pouhé specielní pozorování čili soustředění již vzhledem k určité osobě; k tomu ovšem není zapotřebí ani zvláštního zákonného podkladu.

Je sice pravdou, že § 50. uherského trestního zákona, zák. čl. V : 1878 stanovil, že podmíněně propuštění podléhají co do svého místa pobytu, svého chování a způsobu života zvláštním policejním předpisům, avšak zde šlo v podstatě o jiný dozor, jak patrno ostatně z toho, že tato ustanovení byla zrušena[7]) § 22. zákona ze dne 17. října 1919, č. 562. Sb. z. a n. o podmíněném odsouzení a podmíněném propuštění, jehož ustanovení pak platí i v trestním řízení před úřadem správním jako soudem policejním; máme tu co činiti opět s ochranným dozorem, o němž jsme se již z předu zmínili.

O podobný dozor jde i v případech § 21. a násl. zák. čl. XXXVI : 1908 a §§ 46. až 51. zák. čl. VII : 1913, pokud se týče propuštění mladistvých na zkoušku. Tento dozor vykonává opět soud za pomoci a prostřednictvím určitých osob nebo ústavů.

Podobně je tomu i při dohledu podle § 15. zák. čl. XXI : 1913 o nebezpečných osobách práce se štítících, kde podmíněně na svobodu propuštěný je zavázán zdržovati se v místě určeném mu dozorčím úřadem (§ 13. cit. zák.) a vésti pracovitý a řádný život.[8]) Policejní vrchnost sice dohlíží na chování osoby na svobodu propuštěné, podává však o svých pozorováních zprávu dozorčímu úřadu. Tento úřad lze srovnati s úřadem důvěrníka (ochranného dozorce) okresního soudu podle § 17. citovaného již zákona o podmíněném odsouzení a podmíněném propuštění.

Ve všech uvedených případech ochranného dozoru je průzračná významná sociální intence, sledující nápravu provinilce, jemuž se dává možnost, aby svým chováním dokázal polepšení, aniž by musel buď nastoupiti trest mu přisouzený vůbec anebo odpykati celý trest mu vyměřený a aby se zbavil eventuelně i následků trestu. To je jistě intence zcela jiná než u policejního dozoru podle rak. zák. z r. 1873.

C. To jsou ovšem všechno případy předpokládající doby normální. Jinak se má věc ovšem v dobách mimořádných a za války. Tu jde již o skutečný policejní dozor, který také byl v takových dobách se všemi svými důsledky prováděn, jak tomu četná nařízení nasvědčují, jako na př. nař. č. 3009/1914 B. M. o řízení vůči osobám, jež se mají vzhledem k válce

[7]) Tak jako i §§ 1.—14. trestní novely zák. čl. XXXVI : 1908, které doplnily předpisy zák. čl. V : 1878 o podmíněném odkladu trestu.

[8]) O policejním dohledu nad osobami podmíněně na svobodu propuštěnými jednala též některá nařízení, jako č. 22.445/1884, 3131/1892 B. M.

postaviti pod policejní dozor nebo se mají odstraniti z jejich bydliště,[9]) nař. č. 10.962/1915 B. M. o úpravě postavení pod policejní dozor,[10]) nař. č. 3504/1917 M. E. o postavení podniků a spolků pod dozor[11]) a p. a i z doby republiky jako nařízení ministerstva s plnou mocí pro správu Slovenska č. 52/1919 (1090 adm.), uveřejněné v č. 9. Úradných Novín z r. 1919, ve věci všeobecné bezpečnosti, pokoje a veřejného pořádku na území Slovenska. Zákonným podkladem byla tu ustanovení zákonů o výjimečných opatřeních pro případ války, zák. čl. LXIII : 1912 a jeho doplňků (zejména zák. čl. L : 1914).

Rovněž zákony republiky pamatují na takové případy, jak patrno z ústavního zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 293 Sb. z. a n. o ochraně svobody osobní, domovní a tajemství listovního (§ 13.), zákona ze dne 14. dubna 1920, č. 300 Sb. z. a n. o mimořádných opatřeních a zákona ze dne 23. května 1922, č. 168 Sb. z. a n., kterým se částečně zrušuje zák. čl. LXIII : 1912 o výjimečných opatřeních a mění některá ustanovení o stanném právu,[12]) a konečně i ze zákonů o trestání válečné lichvy.

Z toho je patrno, že pro mimořádné a válečné doby je zvláštními zákony dostatečně postaráno o to, aby policejní dozor mohl býti prováděn a nebude zajisté nikoho, kdo by popíral nutnost takových opatření — byť i sebe více zasahovala do svobod jednotlivce — a jejich oprávněnost již v zájmu celého státu, ale také i v zájmu ostatních spoluobčanů.

Jinak tomu bude ovšem v dobách normálních a je pak otázkou, které zásady byly lepší, zda ty, které ovládaly zákonodárství uherské, či ony, jež obsaženy jsou v zákonech rakouských. Nejednotnost úpravy, jak je patrna z toho, co bylo právě stručně naznačeno, vede přirozeně k tomu, aby tato důležitá veřejnoprávní otázka byla postavena na řádný a jednotný zákonný podklad a při tom bylo uváženo, zda vůbec nebo alespoň pokud normální doba vyžaduje policejního dozoru, jak byl zaveden říšským zákonem z roku 1873.

III.

Máme-li tedy získati podklad pro úpravu v dobách normálních, bude nejlépe, jestliže probéřeme jednotlivé právní účinky policejního dozoru, jak se jeví podle úpravy dané zákonem ze dne 10. května 1873, č. 108. ř. z.

1. Úřad, který někoho dá pod dohled, může mu předně zdržování se v jistém obvodu neb místě docela zakázati, nebo mu určité místo ke zdržování pojmenovati a uložiti mu za povinnost, aby z tohoto místa, aneb místa, jež si byl ke zdržování zvolil, bez dovolení neodcházel. Zdržování se však v obci domovské nemůže mu zapověděti.

---

[9]) váleční zajatci, mužští příslušníci válčících nepřátelských států zbraně schopní, mužové zbraně neschopní, ženy a jiní.

[10]) podle § 16. pozbývá platnosti současně s výjimečnými opatřeními pro případ války.

[11]) když chování se odporovalo zákonu, veřejnému pořádku, neb zájmům vlasti.

[12]) Hlava I. a III. zák. čl. LXIII : 1912 byly zrušeny s některými výhradami, mezi jiným s tím, že všechna opatření podle tohoto zákona a jeho doplňků učiněná zůstávají v platnosti dokud je vláda neodvolá.

Z toho vidíme, že je tu značná obdoba jednak s policejním vyhoštěním, jednak s postrkem, a že docházíme v podstatě obojí institucí k podobným výsledkům. Při policejním vyhoštění můžeme vykázati osobu z jednoho neb několika míst a současně jí zapověděti, aby se tam nikdy aneb v jistém čase nevracela, při postrku pak určujeme osobě obec domovskou jako její cíl a můžeme v případě opětovného postrčení vysloviti rovněž zápověď návratu. Omezení na čas nebo navždy při policejním vyhoštění odpovídá též časové omezení, stanovené v § 9. zákona čís. 108/1873 ř. z.

Poněvadž pak na jedné straně policejní vyhoštění a postrk je možný též proti trestancům a nucencům z vazby propuštěným, pokud jsou škodni bezpečnosti osoby nebo majetku, a na druhé straně zase postavení pod policejní dohled je podle § 4. zák. čís. 108/1873 ř. z. možné rovněž proti osobám odsouzeným pro trestné činy tam uvedené k většímu trestu na svobodě, nebo vícekráte již trestané, při čemž jsou tu jmenováni výslovně i tuláci, kteří rovněž jsou uvedeni v lit. a) § 1. zákona ze dne 27. července 1871, čís. 88. ř. z., bylo by zcela dobře možno dojíti zde ke zjednodušení. Při nové úpravě policejního vyhoštění a postrku, která, jak jsem již z předu naznačil, nemůže nechati dlouho na sebe čekati, bylo by možno nepatrnou vhodnou úpravou krýti, resp. docíliti v jistém směru stejné právní účinky, jak jsou obsaženy v lit. a), § 9. zák. č. 108/1873 ř. z.

V obojím případě jde o diskretionální obor působnosti úřadu; tento může, ale nemusí jednotlivé právní účinky vyříknouti a proto, kdyby bylo možno ať už postrčenému nebo vyhoštěnému uložiti zároveň, že každé vzdálení z místa pobytu (byť i jen písemně) má ohlásiti příslušnému dosavadnímu politickému úřadu I. stolice, po případě u osob zvláště nebezpečných, že se nesmějí vzdáliti bez dovolení tohoto úřadu, byla by pak celá lit. a), § 9. zák. č. 108/1873 ř. z. kryta, zvláště když by se k ohrožení bezpečnosti osoby nebo majetku jako předpokladu příslušného opatření přidalo též ohrožení bezpečnosti státní.

To možno tvrditi tím spíše, že takové omezení vzdálení se z místa pobytu (pouhé ohlášení nebo žádost za dovolení) bude jenom vítáno při nové úpravě postrku a policejního vyhoštění, ježto je zajisté zájem na tom, aby osoba postrčená nebo vyhoštěná byla v evidenci, a aby tímto vedením v patrnosti bylo předem zabráněno, aby opětovným postrkem osoby nebyly způsobovány zbytečné výlohy tomu, kdo náklady takových opatření nese, ať již jest to obec, země nebo stát.

Kromě toho nutno připomenouti, že by pouhé ohlašování změny pobytu, které není vlastně žádným omezením a které je ostatně uloženo všemu obyvatelstvu v povinnosti přihlašovací a odhlašovací podle jiných předpisů,[13]) zde — až snad na případy zcela výjimečné — úplně postačilo, ježto pomáhá tu ustanovení § 26., bod 12., služební instrukce pro četnictvo, dle níž má toto stejně za povinnost bedlivě střežiti tuláky, vyzvědače, osoby postavené pod policejní dohled nebo postrčené a propuštěné trestance, o nichž dostává zvláštní tabulky a seznamy.

[13]) viz na př. předpisy o hlášení obyvatelstva, přihlašování a odhlašování pro účely sociálního pojištění a jiné.

2. Tímto by mohla býti kryta i povinnost uložená osobě v § 9., lit. b), že vystěhování ze svého obydlí musí ještě téhož dne úřadu bezpečnosti oznámiti, pokud by se toto vystěhování dálo vůbec z obce pobytu. Dálo-li by se však uvnitř obce, pak by mohly zajisté postačiti všeobecné předpisy o hlášení, jimž stejně nutno za dost učiniti a na jejichž nesplnění je stejně uložena trestní sankce. Je to v zájmu zjednodušení a evidenci tím nijak nebude uškoděno, nehledě k tomu, že v nynější době musíme se stále snažiti, aby omezování svobod občanů stlačeno bylo na míru nejmenší, nezbytně nutnou, která by se shodovala s moderními principy demokracie a že nutno vždy k tomu přihlížeti, zda náklad a práce spojená s prováděním podobných opatření je úměrná výsledkům, jichž vůbec možno dosáhnouti.

To platí i o dovětku lit. b), § 9. cit. již říšského zákona, že osoba musí se na každé vyzvání k úřadu dostaviti a dáti zprávu, čím se zaměstnává, čím se živí neb jaký má výdělek a s kterými osobami obcuje. Nestačil by zde zmíněný již předpis služební instrukce pro četnictvo? Není zde dosti možností jinak nenápadným způsobem okolnosti tyto vyšetřiti? To může býti eventuelně daleko spolehlivější, protože ani v tom případě, kdy osoba má povinnost udání tato na úřadě učiniti, není tu ještě pouhou její výpovědí dána záruka, že údaje jí učiněné jsou skutečně pravdivé, či spíše zda i při své pravdivosti vedou k cíli úřadem sledovanému.[14]) Mají-li pak tyto výpovědi pouze za účel usvědčiti osobu z nepravdy, protože okolnosti ty byly již jiným způsobem (na př. četnictvem) vyšetřeny, pak je ustanovení to zbytečným, ježto byly-li vyšetřeny okolnosti jinak protizákonné, je tu v jiných zákonem dána možnost ke stihání osoby, jejímu předvedení a vyslýchání, jakož i potrestání.

Trestati pouhý fakt mluvení nepravdy, kromě případů zvláště významných a jinak v zákonech uvedených (na př. křivá přísaha), zvláště pak u osob, u kterých se dá předpokládati, že úplnou pravdu stěží prozradí, vedlo by jistě tak daleko v životě jak soukromém, tak i veřejném, že bychom se důsledků těch museli zhroziti.

Z těchto důvodů by dovětek lit. b), § 9. zák. čís. 108/1873 ř. z. mohl vůbec odpadnouti.

3. V diskrecionální pravomoci úřadu leží též lit. c), § 9., dle níž může úřad bezpečnosti osobě za povinnost uložiti, aby se v jistých lhůtách osobně k němu přihlásila a může jí zakázati, aby v jistých shromážděních neměla účastenství, aby jistých místností nenavštěvovala a času nočního nebo sejde-li se někde neobyčejně mnoho lidí, obydlí svého neopouštěla.

Má-li osobní přihlašování v určitých lhůtách za účel pouhé zjištění, že osoba je zde, pak se dá okolnost tato zjistiti i jiným způsobem (na př. pomocí orgánů policie), aniž by bylo třeba osobu poháněti k úřadu. Má-li však častější přihlašování za účel zabrániti déle trvající nepří-

[14]) na př. vyzvědač má pro forma ohlášenou nějakou živnost, udá svůj výdělek z této, ačkoliv hlavní jeho příjmy spočívají v částkách, vyplacených mu cizím státem.

tomnosti osoby, resp. ztrátě její evidence, pak postačí úplně úprava, jak bylo o ní promluveno již sub 1.

Pokud jde pak o zákazy zmíněné v lit. c), § 9., dlužno uvážiti, že není tu ještě záruka, že zákazy ty nebudou obcházeny, nebo že budou dodržovány. Dokud se na přestoupení těchto zákazů nepřijde, má tedy osoba stejně možnost přijíti na místa zakázaná, kde by svou nebezpečnou činnost mohla rozvinovati a v čase, který by ji v tom podporoval. Mělo-li by tedy takové opatření býti vůbec účinným, bylo by nutno stále takovou osobu pozorovati, čili postačí pak takové pozorování bez onoho opatření. Dospěje-li pak toto pozorování k tomu, že osoba koná něco nezákonného, může se zakročiti podle jiných příslušných zákonných předpisů. Návštěva shromáždění, místností, shluku lidí, neb opuštění obydlí v noci nemusí samo o sobě znamenati ještě něco nezákonného a teprve nezákonnost dlužno stíhati.

Jest sice pravdou, že preventivními opatřeními možno tomu v určitém místě zabraňovati, ale není-li tu jinak fyzické omezení, může se taková nezákonnost státi stejně na tom jako i na jiném místě a v jiném čase anebo posléze i prostřednictvím jiných osob. Úspěch záleží tedy v pozorování osoby, a to možno zaříditi i bez těchto zákazů. Pak ovšem netřeba se obírati ani zákazem »opuštění obydlí, když se někde neobyčejně mnoho lidí sejde«, kde ponechává se osobě, které zákaz byl vydán, k posouzení, zda v daném případě jde o »neobyčejné« množství, přes to že úřad může tuto neobyčejnost zcela jinak vyložiti. Na obou stranách je volné uvážení a nejde tedy o žádný striktní rozkaz nebo zákaz, takže je pak vůbec povážlivo, činiti osobu zodpovědnu za nedodržení podobného zákazu.

4. Nejdalekosáhlejší je ovšem právo úřadu podle lit. d), § 9., že může v důsledku policejního dohledu každé chvíle předsevzíti prohlídku osobní a domovní. Zde se nejhlouběji zasahuje do osobních práv a svobod. Je přirozeno, že v dobách abnormálních dlužno zásadně takové zásahy připustiti a je pro ně, tak jako i pro všechna ostatní opatření opora v jiných zákonech[15]). Avšak v dobách normálních, o něž nám právě jde, musíme se snažiti co nejvíce tyto svobody zachovávati.

Je ovšem pravdou, že dovětek § 9. praví, že opatření v tomto paragrafu uvedených má býti vůbec užíváno jen potud, pokud jich okolnosti vyhledávají a vždy tak, aby se co nejvíce šetřilo pověsti a výživy osoby pod dohledem postavené a že opatření ta mají býti ihned zrušena, jakmile jich není zapotřebí. Je také přirozeno, že zvláště to bude platiti o tomto posledním opatření, to jest prohlídkách domovních a osobních, takže jest tu zřejma intence omeziti věc na nejmenší míru, než přes to vše zůstává to stále ještě volným právem úřadu, které by bez jinakého zákonného podkladu nemělo snad vůbec v nové úpravě se objeviti. A můžeme tu použíti k odůvodnění právě citovaného již dovětku § 9.

---

[15]) na př. § 6. zákona o mimořádných opatřeních (zák. č. 300/1920 Sb. z. a n.) stanoví, že státní úřad bezpečnostní může za účelem trestního řízení pro činy jmenované v § 12. kdykoliv i bez soudního příkazu konati domovní prohlídky.

Má-li býti opatření toho použito, jen pokud ho okolnosti vyhledávají, pak jest zřejmo, že prohlídka má býti či bude zpravidla provedena teprve tehdy, nastane-li k ní nějaký popud. Tento popud může se zakládati buď na udání, žádosti soudu nebo na základě pozorování osoby. Pro první dva případy najde se ku provedení prohlídky jiný zákonný podklad a děje se pak buď na základě příkazu soudcovského nebo i bez něho (je-li na př. nebezpečí v prodlení, dopadení při činu, je-li vydán zatykač)[16]). I sem bude možno zařaditi často případ třetí. Nebude-li zde však popudu nějakého a nebylo-li by možno zařaditi prohlídku pod uvedené dva případy, pak bylo by uvážiti, zda by vůbec nemělo býti od prohlídky upuštěno, jestliže tato by měla směřovati k tomu, zda by snad nebyl nalezen teprve důvod k nějakému podezření. Dlužno vysloviti pochybnost, že by v praxi dály se prohlídky tímto způsobem a proto bylo by pak jen na místě, aby i ze zákona tato formální možnost zmizela.

IV.

Z toho tedy co bylo uvedeno je patrno, že některé z těchto právních účinků můžeme vůbec opustiti, některé obzaženy jsou v jiných zákonech, jichž můžeme v daném případě použíti, a některé posléze, pokud se nutnost jejich zachování objeví, můžeme pak umístiti v budoucích normách, a to po příslušné vhodné úpravě.

Opustiti můžeme hlavně takové, které nejsou do všech důsledků proveditelné, neboť nařízení úřadu, které nelze z plna a účinně provésti a nad jehož zachováváním nelze dostatečně bdíti pro technické obtíže, nepřispívá nikterak ke zvýšení nutné autority úřadu, který je vydal. Rovněž vynechati možno takové, jichž provádění je též zbytečným chikanováním osoby, protože výsledky jich možno stejně jinou cestou zjistiti. Může tu jíti také o policejní dozor, který však neznamená nějaké omezení občanských svobod a nemá jinak žádných právních následků pro pozorovaného, t. j. je pouhým pozorováním. Policejní, resp. politické úřady mají stejně povinnost míti všechny potrestané osoby (vyjma případy soukromých urážek na cti) v patrnosti, vésti je v evidenci a o nich podávati zprávy dotazujícím se úřadům bezpečnostním, soudním a státním zastupitelstvím; ony určují také co se má státi s trestancem po odpykání trestu (na př. vyhoštění, odvedení postrkem), pokud to soud sám již nevyslovil (na př. vypovězení ze země) a činí k tomu potřebná opatření. Za účelem umožnění kontroly zasílá soud těmto úřadům o osobě trest nastoupivší trestní lístek. Je pak přirozeno, že při tomto zařízení nutno takovým osobám věnovati pozornost a že jsou tedy ve větším měřítku než-li ostatní předmětem pozorování, jež nejsouc spojeno s jinými nařízeními a zákazy, je prováděno nenápadně a přináší proto mnohdy výsledků cennějších než kontrola, která byla nad individuem úřadem vyřknuta a o níž toto ví.

---

[16]) Domovní prohlídka může býti též nařízena bez příkazu soudcovského i k různým jiným účelům veřejné správy, jež sem nespadají, jako na př. podle zákona o epidemiích.

Pokud pak analogická opatření obsažena jsou v jiných příbuzných normách při téměř stejných předpokladech, je pak zbytečno taková opatření podrobovati zvláštní, zajisté velmi odiosní úpravě.

Zbývající opatření pak, ať už budou prováděna politickými a policejními úřady, nebo soudem, nutno zbaviti odiosnosti vhodnou a se stanoviska ducha ústavy jakož i se stanoviska sociálního přijatelnou úpravou, přioděnou spíše ve formy jakéhosi ochranného dozoru, o němž jsme již v předu mluvili. Zde bylo by na místě zmíniti se též o zatímním návrhu obecné části trestního zákona.

Tento návrh vychází při tak zvaných zabezpečovacích opatřeních ze zásady, že povaha pachatelova může volati po takovém zabezpečovacím opatření i tehdy, jestliže se neprojeví činem, stihatelným dle trestního práva. Poněvadž pak mezi těmito opatřeními je i »zápověď hostinců«, tedy opatření podobné zákazům podle lit. c), § 9., zákona č. 108/1873 ř. z., není bez zajímavosti, jak na návrh je v tomto směru pohlíženo.

A tu můžeme zjistiti ze záznamů z porad slovenské komise pro obor práva trestního v Bratislavě,[17]) že právě zd objevilo se nejvíce pochybností. Zajímavý jest posudek Nejvyššího soudu, v němž na konci se praví: »Chtíti však podrobovati hostince, výčepy atd. stálému dozoru k vůli tomu, že snad jedinému individuu v obci jest zakázána návštěva hostinců, znamenalo by nepoměrné a nijak neodůvodněné chikanování hostinských a řádných hostů a nepoměrné zatížení policie«[18]). Je ovšem přirozeno, že takový dozor ve velkém městě se pak z technických překážek provádí v tak malém rozsahu, že jeho bezvýslednost a bezvýznamnost jest až příliš zřejma. Pak ovšem jest povážlivo vyslovovati vůbec nějakou zápověď, není-li možno dostatečně kontrolovati, je-li tato dodržována.

Přes tyto námitky vyslovila se komise pro ponechání zamýšlené instituce zápovědi hostinců, a to hlavně z toho důvodu, že soud bude opatření toho používati přirozeně jen tam, kde je l z e provésti a jeho výkon kontrolovati, tedy zejména na venkově. Není ovšem úkolem tohoto pojednání polemisovati s těmito vývody, leč právě pro příbuznost materie naskytá se pak mně otázka, jak se to srovnává, že individuum ve velkém městě, u něhož by bylo snad v konkrétním případě daleko více potřebí takové zápovědi, je lépe postaveno oproti individuu třeba s menším nebezpečím na venkově, pouze z toho jediného důvodu, že zápověď nelze provésti a kontrolovati? Vhodným důsledkem bylo by tu spíše odstranění této zápovědi vůbec, poněvadž na venkově technická možnost dává podmínky ke kontrole individua eventuelně i bez této zápovědi.

Tím ovšem netvrdíme, že by se některé účinky pro zvláště významné případy nemohly objeviti v novém trestním zákoně a byla by snad taková úprava vítanější, když by vyslovení samo a eventuelně i provádění dálo se soudem, a to třeba v různých formách dle spáchaných deliktů. Zajisté že nebylo by námitek na př. proti formám jako je ochranný dozor

[17]) Vyšlo nákladem ministerstva pro sjednocení zákonův a organisace správy jako příloha Věstníku tohoto ministerstva (cena 10 Kč).

[18]) Ibidem str. 63.

nebo instituce dozorčích rad a podpůrců[19]) při případech mírnějších. Tolik však možno ještě dodati, že nejen moderní zákonodárství v cizině nezná již policejní dozor v takovém rozsahu jak jest zaveden zákonem z r. 1873, ale že i u nás máme zákony pojednávající o zločinech jistě velikých, kde by policejní dozor byl zvláště na místě, a přece neznají tyto zákony takového dozoru.[20]) Je vedlejší, jaké motivy tu byly směrodatny, že nebylo v těchto případech použito řečené instituce. Jisto je, že se veřejná policie a bezpečnost státní musí bez nich obejíti, ačkoliv při tom nesmí svých úkolů se zřetele pouštěti a musí jim právě v těchto případech zvýšenou měrou dostáti.

Celkem docházíme k závěru, že v dobách normálních můžeme se obejíti bez instituce policejního dozoru, jak jej zná rak. zákon z r. 1873 a pokud by pak některé právní účinky ve zvláštních případech byly nutny, třeba pro jejich provádění nalézti vhodnější formu, která by více hověla svobodám občanů a která by individuum spíše navracela společnosti lidské nežli aby ho z ní čím dále tím více vzdalovala a vyvrhovala. Omezování práva občanů nutno stlačiti na nejmenší nezbytně nutnou míru. V tomto směru pak musí příkladem předcházeti stát, jehož úkolem je nejen chrániti bezpečnost svou a svých občanů, ale též cílevědomým postupem spíše umožňovati nápravu provinilců nežli ji všelikými odiosními opatřeními znemožňovati.

---

[19]) Ibidem str. 110.

[20]) Při zákoně na ochranu republiky byl § 11. citovaného již zákona výslovně vyjmut k rozšíření na Slovensko a Podkarpatskou Rus.

Min. rada E Holik:

O vztahu poplatnosti právních úkonů a jednání ke zřízení listiny podle poplatkového práva platného v republice Čs. vůbec a při státních dodávkách zvláště, hledíc k zákonu ze dne 3. dubna 1925, č. 54 Sb. z. a. n.

(Dokončení.)

I. Nabídkové řízení pro všecky dodávky vůbec.

Nabídky (oferty), dodatky k nim, jejich změny a přílohy, jež jsou podstatnými součástkami nabídek, podléhají nyní kolku 5 Kč[18]) z každého archu, jímž rozumí se každý samostatný kus papíru ve výměře do 1750 cm² včetně. Je-li arch větší, platí se z něho nyní 10 Kč.

Nabídky obchodníků o předmětech jejich obchodu ve formě obchodní korrespondence jsou prosty kolku.

Protokoly sepsané s oferenty nebo prohlášení oferentů, že znají smluvní podmínky a pomůcky a že uznávají je za rozhodné pro smluvní poměr, kolkují se nyní kolkem 5 Kč za každý arch a každého samostatného oferenta.

---

[18]) § 1. zák. z 3. dubna 1925, č. 54. Sb. a n.